

*Pest-Budától máig***Kéményseprők
a régi Pesten**

A kéményseprő ipar, mely ágazati szempontból az építőipar részeként szerepelt, sok rendkívüliséget mutatott fel a legutóbbi évtizedekig. Szinte középkori hagyományokat őrzött meg, egészen az államosításig.

Most éppen száz éve, 1892-ben rendkívül fontos változás történt az ipar általános irányításában, amely a kéményseprő iparra is kiterjedt. Megszűntek az addigi céhek, és velük szűnt meg sok addigi kötöttség.

A középkorban az iparosok működését saját érdekképviseleteik, a *céhek* irányították, szabályozták. A céhek kezdetben a város védelmének megszervezésére gyűjtötték egybe a városi polgárokat. Csakhamar azonban a hasonló életkörülmények között élő, elsősorban azonos szakmában dolgozó iparosokat, mesterembereket foglalták össze. A céh osztotta ki a munkákat, írta elő a körülményeket, szabályozta a szakképzést és az utánpótlást. Irányította és egyben óvta a szakmában működőket.

A céhek elsősorban katonai célokra, a város megvédésére szervezték meg az iparosokat, azaz lényegében az akkori városi polgárságot; fokozatosan azonban más feladatok ellátását is átvették a XIV. századtól kezdve. A *szakma jóléte, biztonsága érdekében korlátozták az iparüzés szabadságát*, megszabták, hogy kik és milyen feltételek mellett végezhetnek szakmába tartozó munkát, mint mesterek, legények, illetve inasok. Megállapították az egyes szakmunkák minőségét, sőt annak árát is.

A városi tanács a céhek küldöttjeiből állott.

Nagy Lajos király 1376-ban szabályozta és kötelezővé tette a céhek működését. Még 1804-ben is átfogóan foglalkozott a céhek feladataival, bár akkor már a céhek régebbi jelentősége hanyatlásnak indult.

A céhek fontos szerepe indokolja, hogy a nagyobb városokban sorozatosan alakultak meg, mihelyt a szakmabeli iparosok száma megnövekedett.

A kéményseprők (*spaciaminarii*) céheit 1819-ben alakították meg a három városban (Budán, Óbudán és Pesten) külön, de egy időben. A XVIII. század végén Pesten csupán 3 kéményseprő dolgozott. Fél évszázaddal később 1840-ben számuk Pesten ötre, Budán négyre emelkedett. Nem nagy szám, hiszen ugyanakkor Pesten pl. 134 asztalost, 83 bérkocsist (fiakkerest), 105 csizmadiát, 315 különféle („német” és „magyar”) szabót, sőt 1167 kocsmárosot tüntettek fel.

Az új Budapest ugrásszerű fejlődését mutatja, hogy az 1875. évi összeírás már 42 kéményseprőt talált.

Az 1872. évi ipartörvény *megszüntette a céheket* és bevezette a *korlátlan iparszabadságot*. Egyes felmerült nehézségek nyomán azonban az 1834. évi új ipartörvény a legtöbb ipar gyakorlását feltételekhez kötötte.

Két iparágban pedig fennmaradt a régi, szigorúbb szabályokhoz kötött rend. Gyógyszertárat és kéményseprő vállalatot csak megadott *körzetenként* engedélyeztek, a már régebben kiadott engedélyek megtartásával.

Ezek a szerzett engedélyek (az ún. reáljogosítványok) az ingatlan-hitbizományokhoz hasonlóan örökölhetők voltak. Mivel pedig a körzeti gyógyszerárak, ill. kéményseprő vállalatok nem függtek vetélytársaktól, aránylag biztos és jelentős jövedelmet hoztak.

Az „engedélyhez kötött iparok” között ez a gyógyszeráraknak és a kéményseprő vállalatoknak különös kedvezményt, mondhatni kiváltsághozott.

A régi városi igazgatásnak egyébként nem volt köze a kéménysepréshez, azt e körzeti magánvállalatok végezték.